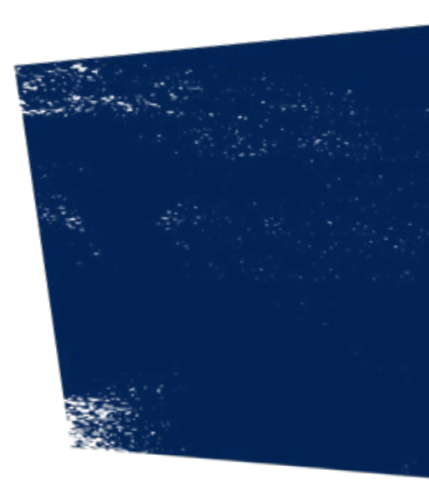

FUTR ZAJUTR

MAAMI FEST

- NAŠA HRANA,
NAŠA PRIHODNOST

SPOPAD Z NEDELUJOČIM GLOBALNIM PREHRANSKIM SISTEMOM

Večina hrane, ki jo danes kupujemo v supermarketih in diskontnih trgovinah, je povezana s kršitvami človekovih pravic, degradacijo okolja ter različnimi oblikami krivic. Do nas prihaja po oskrbovalnih verigah, ki izkoriščajo male kmete in delavce, zlasti ženske, obenem pa zaostrejo podnebno krizo. Veliko delavcev v globalnih verigah preskrbe s hrano je migrantov, ki se preživljajo z delom v negotovih izkoriščevalskih in nevarnih razmerah. Tem pogojem lahko upravičeno rečemo suženjski!

KDO JE ODGOVOREN ZA TAKŠNE RAZMERE? Velika svetovna živilska podjetja in evropske verige supermarketov povečujejo svoje dobičke in se pri tem le malo ozirajo na človekove pravice, okolje, s tem pa tudi na našo skupno prihodnost. Poleg tega **zakonodajalci** od teh podjetij ne zahtevajo odgovornosti za škodo, ki jo povzročijo s svojimi poslovnimi praksami. Sistem je bil v preteklosti oblikovan tako, da privilegira velika podjetja na škodo malih kmetov in delavcev.

Medtem ko supermarketi beležijo rekordne dobičke, se mali kmetje in delavci borijo za preživetje! Med pandemijo so delavci vzdolž oskrbovalnih verig izpostavljeni še dodatnim tveganjem, izgubljajo službe, na koncu pa jih na cedilu pustijo še odločevalci v prehranskih podjetjih.

LACNI SMO PRAVICNOSTI. TAKŠNIH POGOJEV NE BOMO VEČ SPREJEMALI!

Smo mednarodna koalicija organizacij civilne družbe, ki združuje mlade iz vse Evrope. Združili smo svoje moči v zahtevi po pravičnosti! Skupaj z migrantskimi delavci, malimi kmeti in aktivisti za človekove pravice z vsega sveta solidarno nasprotujemo statusu quo in se upiramo tem nevzdržnim razmeram.

Naša vizija je socialno pravičen in trajnosten prehranski sistem. Prehranski sistem, ki temelji na človekovih pravicah in agroekoloških načelih. V tem novem prehranskem sistemu je suverenost postala resničnost.

Naše poslanstvo je skupen, solidarnosten boj za dostojne delovne pogoje za vse delavce v kmetijstvu, prizadevanje za plačila in prihodke, ki omogočajo preživetje, izboljšanje pravic migrantskih delavcev ter preprečevanje podnebjui in okolju škodljivih dejavnosti prehranskih podjetij in supermarketov. Naš boj za spremembe temelji na naši ustvarjalnosti, naši empatiji in naši viziji sprememb ter na enotnosti evropske mladine!

Če je le mogoče, se pri kupovanju odločamo na podlagi trajnostnih načel, k enakemu ravnanju pa spodbujamo tudi druge evropske potrošnike. Na ta način velikim korporacijam odvzamemo nekaj moči. Toda **kot mladi državljani** smo prepričani, da to ne bo dovolj. Omejitve nam postavljajo podjetja, trgovine, pa tudi naše lastne denarnice. Poleg tega nočemo sodelovati v retoriki, prežeti s krivdo, ki jo politiki tako radi uporabljajo glede nakupovalnih izbir svojih državljanov. S takšno retoriko zgolj preusmerjajo pozornost z resničnega problema, da trenutni poslovni modeli omogočajo podjetjem ustvarjanje dobičkov na račun ljudi in okolja. Zavedamo se naših skupnih odgovornosti. Zato povečujemo politični pritisk in od velikih živilskih podjetij, supermarketov in politike zahtevamo sistemske spremembe v smeri **prehranskega sistema, ki bo dostojen in bo ustrezal vsem živim bitjem ter prihodnjim generacijam!**

DOBIČKARJI NARACUN PRAVICNOSTI

VELIKA SVETOVNA ŽIVILSKA PODJETJA

Trenutno so ključni akterji v globalnem prehranskem sistemu ogromna podjetja za pridelavo in trgovanje z živili. Že samo zaradi svoje velikosti imajo na trgu ogromen vpliv, s katerim prek nadzora dobaviteljev in predelovalcev izvajajo pritisk na šibkejše člene v oskrbovalnih verigah (vertikalna integracija). Poleg tega izvajajo tudi politični pritisk za stalno prilagajanje sistema po njihovih željah.

Brez temeljitih sprememb v vedenju teh podjetij ne vidimo nikakršnih možnosti za izboljšanje prehranskega sistema. Nasprotno, brez sprememb poslovnih praks teh podjetij celoten sistem drvi v prepad. Pozdravljamo resno sodelovanje podjetij v pobudah, ki vključujejo več deležnikov. A če sklepamo po njihovih dejanjih v nedavni preteklosti, bi bilo naivno verjeti, da bodo stvari vedno spreminjala na bolje. Ne bodo nas zadovoljile zgolj kozmetične spremembe in dovolj imamo kampanj lažnega oglaševanja okoljske in družbene odgovornosti podjetij. Zato nameravamo razkriti škodljive prakse podjetij in pritisniti na njihovo šibko točko. **Naše zahteve terjajo takojšnje ukrepanje.** Ker sama podjetja niso spremenila ničesar pomembnega, mora gonjo podjetij za dobičkom na hrbtih ljudi in okolja zaustaviti politika.

EVROPSKE VERIGE SUPERMARKETOV IN DISKONTNE TRGOVINE

Čeprav si vse več potrošnikov prizadeva poiskati alternative, kot so lokalne prehranske mreže, o tem, kaj konča na naših krožnikih, še vedno odločajo veliki supermarketi in diskontne trgovine. Pravzaprav so slednji bistven pogoj za bolj trajnostno proizvodnjo hrane na splošno. Do sedaj so svojo moč na trgu vse prepogosto uporabljali za izvajanje cenovnega pritiska v svojih oskrbovalnih verigah, zaradi česar je bilo nemogoče doseči družbene in okoljske cilje. S svojimi ključnimi vlogami na trgih bi lahko vplivali na spremembe

v smeri bolj trajnostnega prehranskega sistema! Supermarketi so dolžni odpraviti očitne krivice. Nekateri so že dokazali, da so mogoče postopne spremembe. To pozdravljamo, in še naprej bomo podpirali iskreno sodelovanje pri pobudah, ki vključujejo več deležnikov.

Vendar pa so supermarketi v veliki meri del sistema, ki ga poganjata rast in profit, zato sami ne bodo mogli uresničiti tega, kar bi bilo potrebno za *bistvene* spremembe. To neizogibno kaže na odgovornost političnih odločevalcev, da ustvarijo pogoje, ki bodo supermarketete spodbujali in podpirali pri izboljševanju svojih poslovnih praks.

EVROPSKI OBLIKOVALCI POLITIK

Globalne verige preskrbe s hrano oblikujejo mednarodne trgovinske in kmetijske politike. Zato smo prepričani, da so ključnega pomena za zagotavljanje dostojnih pogojev dela, pa tudi za zaščito okolja in podnebja, pravno zavezujoči predpisi.

Po našem mnenju se najpomembnejše politične odločitve sprejemajo na evropski ravni, pa tudi med nacionalnimi vladami in znotraj njih, na ravni držav. Zato od naših političnih odločevalcev zahtevamo, da poskrbijo za ambiciozne procese izvajanja politik ter pravne predpise, ki bodo v središče postavili osnovne pravice najbolj prikrajšanih v globalnih verigah preskrbe s hrano: migrantskih delavcev in malih kmetov. Na tem področju so po našem mnenju najpomembnejši politični projekti za Evropsko komisijo in Evropski parlament zakonodaja o potrebni skrbnosti podjetij (mHREDD), strategija »od vil do vilic«, pa tudi novi pakt o migracijah in azilu.

NAŠA HRANA. NAŠA PRIHODNOST. NAŠA SPOROČILA.

DOSTOJNI DELOVNI POGOJI BREZ KOMPROMISOV!

Potrebujemo dostojne razmere za življenje in delo vzdolž oskrbovalnih verig, pri čemer je potrebno posebno pozornost nameniti posebno ranljivim skupinam, kot so migrantski delavci in ženske delavke, pa tudi mali kmetje. To vključuje zagotavljanje plačil in dohodkov, ki omogočajo preživetje, zaščito pravice do združevanja in kolektivnih pogajanj, celovite zdravstvene in varnostne ukrepe, zagotovljen pravni status ter zaščito pred diskriminacijo na podlagi spola.

HRANA BI MORAL PRISPEVATI K VAROVANJU OKOLJA IN PODNEBJA!

Da bi ostali v okviru zemeljskih planetarnih omejitev in si zagotovili preživetje, zlasti na svetovnem jugu, moramo opustiti poslovne modele, ki škodujejo našemu podnebjju in okolju. Med takšne škodljive prakse sodi plilaščanje ali uničevanje naravnih virov, kot so zemlja, voda, semena in gozdovi. Supermarketi in velika prehranska podjetja morajo zmanjšati svoj vpliv na podnebno krizo ter zagotoviti celovito zaščito biotske raznovrstnosti, habitatov in tal.

S ŠTROGIMI ZAKONI JE POTREBNO ZAGOTOVITI ČLOVEKOVE PRAVICE IN VAROVANJE OKOLJA!

Velika prehranska podjetja morajo zakonsko odgovarjati za kršitve človekovih pravic in pravic delavcev, za uničevanje okolja ter za prilaščanje kmetijskih zemljišč in prisilno izseljevanje vzdolž svojih oskrbovalnih verig. V ta namen je potrebno izboljšati obstoječo zakonodajo ter sprejeti nove zakone, ki bodo omogočali sledljivost v oskrbovalnih verigah ter zagotavljali pravičnost za najbolj prizadete.

PREHRANSKI SISTEM JE MOGOČE POPRAVITI SAMO S SISTEMSKIMI SPREMEMBAMI!

Tudi če se odločimo za strategijo majhnih korakov, bodo dolgoročno gledano potrebne temeljite spremembe prehranskega sistema. Zato je potrebno nasloviti obstoječa neravnovesja moči v globalnih verigah preskrbe s hrano. Pri obnovi globalnega prehranskega sistema morajo biti v ospredju mali kmetje, delavci (še posebej ženske in migranti), državljani, pa tudi podnebje in okolje. Zavzemamo se za alternative, ki bodo zagotovile pravičnejšo prihodnost. Naša rešitev je agroekološki živilski sistem, ki zagotavlja suverenost hrane. Novi sistem bo temeljil na dobrem življenju in dobrem delu za vse!

SEZNAM ZAHTEV

Velika prehranska podjetja

↳ Velika prehranska podjetja morajo **PRENEHATI** z nepoštenimi trgovinskimi praksami, s katerimi izvajajo nesorazmeren pritisk na subjekte na višjih ravneh oskrbovalnih verig, kot so mali kmetje. Od velikih prehranskih podjetij zahtevajo, da svojo tržno moč uporabljajo odgovorno ter

- določajo cene živil na pravičen način, ki bo upošteval družbene in okoljske stroške proizvodnje;
- prenehajo s preklici naročil za dobavo na kratek rok;
- se izogibajo nenadnemu prekinjanju trgovinskih odnosov;
- podprejo zavezujočo zakonodajo o obvezni potrebni skrbnosti na področju človekovih pravic.

↳ Velika prehranska podjetja morajo podpirati svoje dobavitelje pri preprečevanju, blaženju oziroma odpravljanju naslednjih kršitev:

- kršitev človekovih pravic in pravic delavcev;
- sodelovanja pri nezakonitem krčenju gozdov;
- sodelovanja pri prilaščanju zemlje (zlasti na zemljiščih malih kmetov ali avtohtonih skupnosti);
- uporabe pesticidov, ki so v EU prepovedani.

Če dobavitelji ne pokažejo pripravljenosti za spremembe, morajo podjetja prekiniti trgovinske odnose z njimi.

↳ V okviru lastnih oskrbovalnih verig morajo velika prehranska podjetja **SPOŠTOVATI** potrebno skrbnost na področju človekovih skrbi in okolja glede na posebne okoliščine in ranljivost migrantskih delavcev in ženskih delavk v kmetijskih oskrbovalnih verigah.

To vključuje:

- prepoznavanje družbenih in okoljskih tveganj (ocenjevanje in spremljanje tveganj);
- proaktivna in stalna prizadevanja za preprečevanje ugotovljenih tveganj, npr. ukrepe za zaščito (nezakonitih) migrantskih in sezonskih delavcev ter uveljavljanje delavskih pravic z izvajanjem pravno zavezujočih sporazumov med velikimi prehranskimi podjetji in sindikati o namestitvi in zdravstvenem zavarovanju (primerljivih s programom pravične hrane v ZDA ali bangladeškimi sporazumom v oblačilnem sektorju);

- prilagoditev dobičkov ter prenos dela enormnih stopenj dobička na delavce za zagotovitev plačila, ki omogoča preživetje! Podjetja vedo, koliko bi morala plačevati delavcem, da bi jim omogočila dostojno življenje, in bi to morala narediti.
- zagotovitev primerne bivališča, brezplačnega prevoza na delo, zakonitih pogodb o zaposlitvi in transparentnosti plač za migrantske oz. sezonske delavce;
- odzivanje na kršitve in izvajanje ustreznih ukrepov.

↳ Velika prehranska podjetja **MORAJO** spoštovati suverenost malih kmetov pri izbiri lastnih načinov kmetovanja, ki upoštevajo tradicionalna znanja, ter jih ne smejo siliti v začaran krog odvisnosti od zunanjih surovin (kot so netradicionalna semena in pesticidi).

↳ Vse navedeno morajo spremljati ukrepi za zagotovitev transparentnosti in sledljivosti v oskrbovalnih verigah z objavo relevantnih dokumentov, ki obravnavajo navedena vprašanja, na primer seznamov dobaviteljev in poročil o odgovornosti.

SEZNAM ZAHTEV ***Evropski supermarketi***

↳ Supermarketi morajo **SPOŠTOVATI** potrebno skrbnost na področju človekovih skrbi in okolja glede na posebne okoliščine in ranljivost migrantskih delavcev in ženskih delavk v kmetijskih oskrbovalnih verigah.

Stalno si morajo prizadevati za to, da:

- sodelujejo pri uvajanju plač in dohodkov, ki omogočajo preživetje;
- podpirajo izvajanje ukrepov za spodbujanje svobode združevanja delavcev in njihove pravice do kolektivnih pogajanj;
- spoštujejo mednarodno dogovorjene zdravstvene in varnostne predpise;
- zagotavljajo migrantskim delavcem primerno bivališče, brezplačen prevoz na delo, zakonite pogodbe o zaposlitvi in transparentnost plač;
- preprečujejo diskriminacijo delavcev in malih lastnikov na podlagi spola v svojih dobavnih verigah.

↳ Supermarketi morajo **PRENEHATI** s svojimi nepoštenimi trgovinskimi praksami

- **PRENEHATI** morajo izvajati nesorazmeren pritisk na druge subjekte v oskrbovalnih verigah, kot so mali kmetje.
- **PRENEHATI** morajo prodajati izdelke po cenah, ki so nižje od stroškov trajnostne proizvodnje.
- **PRENEHATI** morajo z manipulativnimi cenovnimi politikami.

↳ Supermarketi si morajo prizadevati za ekološko proizvodnjo v svojih oskrbovalnih verigah. Za to morajo:

- plačevati cene, ki zajemajo celotne stroške trajnostne proizvodnje;
- vzpostaviti oskrbovalne verige brez krčenja gozdov;
- spodbujati agroekološke prakse malih kmetov ter takšna prizadevanja kmetov ustrezno nagrajevati;
- zagotoviti, da bo do leta 2030 vsaj 30 odstotkov živil, ki jih prodajajo, prihajalo iz ekološkega kmetovanja;
- izvajali politiko nakupovanja, ki bo pomagala preprečevati odpadno hrano.

↳ Supermarketi morajo podpirati svoje dobavitelje pri preprečevanju, blaženju oziroma odpravljanju naslednjih kršitev:

- kršitev človekovih pravic in pravic delavcev;
- sodelovanja pri nezakonitem krčenju gozdov;
- sodelovanja pri prilaščanju zemlje na zemljiščih malih kmetov ali avtohtonih skupnosti;
- uporabe pesticidov, ki so v EU prepovedani.

Če dobavitelji ne pokažejo pripravljenosti za spremembe, morajo supermarketi prekiniti trgovinske odnose z njimi.

↳ Supermarketi morajo **ZAGOTOVITI** sledljivost vseh izdelkov!

To morajo zagotoviti povsod, od njiv do prodajaln. To vključuje tudi zagotavljanje razumljivih informacij za potrošnike, na primer objavo njihovih seznamov dobaviteljev, poročila o odgovornosti in rezultate revizijskih poročil.

↳ Supermarketi morajo **PRENEHATI** z lažnim oglaševanjem okoljske in družbene odgovornosti, tako da prenehajo prodajati izdelke z lažnimi certifikati.

Namesto tega bi morali podpirati učinkovite in verodostojne pobude, ki vključujejo več deležnikov, ter ukrepe za zagotavljanje potrebne skrbnosti na področju človekovih pravic in okolja v dobavnih verigah.

SEZNAM ZAHTEV

Evropski oblikovalci politik

↳ Sprejem stroge zakonodaje glede oskrbovalnih verig!

Evropska unija mora prevzeti odgovornost in sprejeti zavezujočo zakonodajo o **obvezni potrebni skrbnosti na področju človekovih pravic in okolja (mHREDD)**, ki bo prehranska (in druga) podjetja zavezovala k višjim standardom v njihovih oskrbovalnih verigah. Zakonodaja mora vključevati tudi mehanizem, ki bo prizadetim subjektom oziroma njihovim predstavnikom (npr. migrantskim delavcem, aktivistom za človekove pravice, sindikatom) omogočal zakonsko uveljavljanje njihovih pravic, pa tudi možnost uporabe pravnih sredstev, vključno s kaznimi za podjetja. Te zakone je treba uporabljati na vseh treh ravneh: nacionalni, evropski (EU) in mednarodni (Združeni narodi in mednarodna trgovska združenja).

- EU bi morala spodbujati nacionalno zakonodajo, podobno francoski »Loi de vigilance« ali nemški »Lieferkettengesetz«.
- EU mora na proaktiven in konstruktiven način pomagati oblikovati **Pogodbo OZN o podjetništvu in človekovih pravicah**. Osnetek pogodbe je treba revidirati v smeri dodatne krepitve pravic delavcev, zlasti migrantov in žensk, ter malih kmetov

↳ Vlade EU si morajo prizadevati za ambiciozno izvajanje *strategije od vil do vilic, na primer s spremembami skupnih kmetijskih politik*. To mora vključevati tudi globalno dimenzijo verig preskrbe s hrano upoštevanje perspektiv najranljivejših akterjev v verigah preskrbe s hrano. Naslavljati mora:

- politike pravične trgovine, vključno z dostopom majhnih kmetov do trgov;
- spodbujanje agroekoloških praks;
- prepoved uvoza izdelkov, ki so v svojih oskrbovalnih verigah preverjeno prispevali k prilaščanju zemljišč in/ali h krčenju gozdov;
- prepoved trgovine s pesticidi, ki so v EU že prepovedani;
- uresničitev podnebne nevtralnosti veliko prej, kot je to predvideno v zelenem dogovoru EU.

↳ EU mora v pakt o migracijah in azilu vključiti ambiciozne pravno zavezujoče predpise, ki bodo ilegalnim delavcem migrantom, vključenim v evropsko proizvodnjo hrane, zagotavljali zaščito njihovih človekovih in delovnih pravic.

↳ EU mora izvajati *Deklaracijo Združenih narodov o pravicah kmetov in drugih ljudi, ki delajo na podeželju (UNDROP)* ter tako zagotoviti zemljiške pravice in dostojne delovne in življenjske pogoje za migrantske in sezonske delavce v verigah preskrbe s hrano.

↳ EU mora vzpostaviti mehanizem, ki bo kaznoval ustvarjanje odpadne hrane v supermarketih.

Poleg tega od naših nacionalnih vlad in nacionalnih političnih odločevalcev zahtevamo, da podprejo izvajanje omenjenih zakonov in političnih procesov.

**Manifest – naša hrana, naša prihodnost.
Kako se spopasti z nedelujočim globalnim prehranskim sistemom?**

Avtorji: Manifest je nastal kot skupni dokument v okviru konzorcija nevladnih organizacij OurFood.OurFuture, ki ga v Sloveniji predstavlja organizacija Focus.

Urednica: Živa Kavka Gobbo, Focus, društvo za sonaraven razvoj

Oblikovanje: Luka Pajntar, kaloop.si

Prevod in lektura: Tadej Turnšek

Izdajatelj v Sloveniji: Focus, društvo za sonaraven razvoj, www.focus.si

Sedež: Maurerjeva 7, 1000 Ljubljana

Pisarna: Trubarjeva 50, 1000 Ljubljana

Kontakt: ziva@focus.si

*Elektronska izdaja, dosegljivo na naslovu <https://focus.si/publikacija/manifest-nasa-hrana-nasa-prihodnost>
Publikacija je brezplačna.*

Ljubljana, september 2021

Manifest je nastal v okviru projekta #GoEATHical, ki ga sofinancira Evropska Komisija v okviru programa DEAR. Vsebina knjižice je v izključni odgovornosti izdajatelja in ne odraža stališč EU.

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

[COBISS.SI-ID 77334275](https://nuk.ub.uni-lj.si/COBISS.SI-ID/77334275)

ISBN 978-961-95265-2-1 (PDF)

OUR FOOD
OUR FUTURE